

Blomstrende skovsyre. (N).

Skovsyre, *Oxalis acetosella*

er meget almindelig i skove og gror især omkring bøgestammer, hvor jordsaltet er mest udvasket af regnvand; hvert blad har (som kløveren) tre hjerteformede småblade, de sarte blomster på trådfine stilke er hvide eller lilla med røde årer. Indeholder oksalsyre.

Skovsyre 1619ff, haresyre 1500-t; gøgesyre 1533–1795, dyrenavnene er nedsættende i forhold til mark- og havesyre, Rumex (s. 124) ligesom i fåresyre 1667, gøgens navn knyttes desuden til mange tidlige forårsblomster; kløverblad 1533–slutningen af 1500-t; halleluja 1546–o. 1700, blomstrer ved påsketid, hvor man i den katolske tid sang halleluja; kløversyre 1614, ma-

lerurt 1648 efter anvendelsen, se nedenfor, gøgebrød 1648–1821, surkløver 1648ff, bølgebrød 1667 vel opstået af gøgebrød, jf. gøgemad 1667ff, Odsherred, Bornholm, bøgesyre 1667 jf. 1596 buchampfer, altså fra tysk; gøgekål o. 1700, kukkermad 1715ff, Vendsyssel, ØJylland, Sønderjylland, SFyn, Langeland, kukkerkål 1761–1900; skovkløver 1841; Sønderjylland, syre 1861; Ålborgeggen, jægerføde Lystrup SØ-Sjælland o. 1870, kukkermad Angel, surkål Sønderjylland, NFyn, Tåsinge, Langeland, kukmandskål, -blomst Sønderjylland, kukkerens kløver Århuseggen, kukkerens mellemmad MJylland, rævens mellemmad ØJylland, kukkerblade SFyn, gøgsgørød Sjælland, surblad Fyn, Lolland, syreblomst Gilleleje, syre- eller sugeblad SØ-

Sjælland, *koldeurt* SFyn sml. anemone (s. 167); *saltsyreurt* eller *syresalturt* er apotekernavne.

LITTERATUR: 689 2,166–69.

LÆGEMIDLER

Bladsaften læger blegner i munden (1533; 1). Simon Paulli 1648,138: heraf tilbereder apotekerne et middel til koldfeberpatienter, der mistede appetitten, stiller også deres tørst; til samme kan anvendes destilleret vand af planten; dette blandet med alun bruges til mundskylning for blegner og sår; nogle lader deres børn tygge bladene for blegner («torsk») i munden eller på tungen.

Vandafkog giver en kølende og styrkende drik (2), bladene læsker under feberanfald (1771; 3). Mælk koaguleret med bladsaften indtages mod galde-, måske også kønssygdomme (4). Planten virker kølende, fortyndende, mod forrådnelse og skørbug (5). Urten anføres i farmakopeen 1772.

LITTERATUR: (1) 703 13b; (2) 696 1761,294; (3) 1008 4,1916,598; (4) 739 2,1800,779; (5) 398 1806, 445 og 1821,510.

DIVERSE ANVENDELSE

Når de vejfarende bliver tørstige og ikke har eller kan få noget drikkeligt, tager de »en håndfuld eller to eller flere, tygger og æder dem ... hvilket i al sandhed er langt bedre og sundere end det, som en del andre gør, hvilke går til vandbækken og tit drikker deraf vand, som er urent og skident« (1648; 1).

Bladene anbefales 1771 som salat (2); de spises på smørrebrød (3), men tilsættes salaten for store mængder, kan det skade nyrerne (4). Børn spiser ofte de lysegrønne blade.

Navnet *malerurt* skyldes, at den er god til at tage pletter af linned med, »kvinder, som ikke har citronsaft og heller ikke kan få den, må bruge saften af denne urt« (1648; 1). Pletter på linned o.a. tøj fjerner husmødrene med plantens saft, eller bladene gnides mod pletten, hvorefter den grønne farve vaskes af (1761; 5).

Saften indkogt med køkkensalt giver et bundfald, som tørret til syresalt, surkløversalt, kan fjerne rust- og blækpletter på linned (6).

Når der kan ventes storm, står småbladene »op i vejret, ligesom de ville stride mod vejret«; et år med mange skovsyreblomster varsler megen slud og regn, få blomster et tørt og varmt år (1648; 1); landmanden bruger planten som »barometer«, mod regn folder bladene sig sammen (7).

LITTERATUR: (1) 697 138f; (2) 1008 4,1916,598; (3) 398 1806,443 og 1821,510; (4) 712 44; (5) 696 294f; (6) 739 2,1800,779; 398 1806,443; 282 1854,29f; (7) 696 1761,294f; 842b 1840,40.

PROSA OG POESI

Så spæd og følsom er den, at så snart en sky går over himlen, tager den sine forholdsregler... den lille, nervøse skovsyre har travlt... hele skovbunden [kan] være som dækket af det fineste lysegrønne tæppe, oversået med tusinder af små hvide blomsterstjerner, der minder om små hvide krokus *Jens K. Jørgensen* og *K. Hee Andersen* (1).

Hvor syren flokkes om bøgens rod · i skoven dybeste inde (a); »hvilke blomster skal jeg plukke?« · Skovbundsblomster! »Ja, men hvilke?« · Syreblomster med de hvide · alfesløer om skjulte stilke (b) *Chr. Richardt* (2). Oxalis, denne vårens lyse fe, · den skønneste af alle spæde blomster *Sigfred Pedersen* (3). Skovsyre! Tag din lille fine bluse · med striber! – kan du ikke helt forstå · det store budskab, som du hører bruse, · er du dog glad, når du har blusen på *Helge Rode* (4). Den hvide syre, · der bærer som blad · tre hjertes, der aldrig skal skilles ad, · sprang ud som stjerner · i natmørkt mos *Hans Hartvig Seedorff* (5).

LITTERATUR: (1) 462 13; (2) a 766 84,b 766c 5; (3) 707b 21; (4) 776d 36; (5) 821d 14.

HØR, *Linum usitatissimum*

bliver 30–60 cm høj, har små lancetformede blade og øverst en top af temmelig store lyseblå (eller hvide) blomster; den runde kapsel indeholder normalt 10 frø.

Arten deles i to varieteter: OLIEHØR, *Linum usitatissimum* var. *humile*, der er lavere, og den højere SPINDHØR, *Linum usitatissimum* var. *vulgare* med mindre blomster og kapsler. – Den spæde VILD HØR, *Linum catharticum*, er ret almindelig på lermuldet og varm, sjældnere på tørveholdig jord.

Hør o. 1300ff (hør), fællesgermansk, oldnord. horr (om uspundet hör), navnet har sproglig forbindelse med de ved heglingen udredte og rensede tavebundter; indgår i mange stednavne: Hørhave 1507 Fyn, Hørland 1632ff Sønderjylland, Hørgård se s. 296, måske i Hørret 1473ff Ning herred (1). *Lin* o. 1300ff (oldnord. lin), forhen på Als, SSjælland, Lolland, Bornholm, af uvis oprindelse, beslægtet med line, lineal og